

LEVÉL UTÁN.

VOLT Mariannának egy furcsa szokása, ezért el kell róla egyet-mást mondani, mielőtt a történet kezdődne. Ha magában volt, el-eltétovázott tekintete, ködösen lógott a semmibe és ilyesmit kérdezgetett magától: jó vagyok-e én csakugyan, vagy az egész csak póz, hazugság? S ha a tükör előtt állt, ott is elkérdezte ezt és este is, mielőtt elaludt, meggyötörte magát. Jó ideje mult, hogy megállapított magának egy törvényt és körülbelül így tömörítette mondatba: a lélek önmagában hordja az élet lehetőségeit, tehát mindent meg kell érteni; így eljutok a megértésig és meg is tudok bocsátani mindent; tehát jó vagyok...

Valami kis hurut volt a tüdejében; az emberek titkolgatva néztek rá; ő elcsöndesedett közöttük. A két szeme sötét gyöngyökké tágult. Látszott, hogy haladó figyelő. Lehetett körülötte lárma, jó kedv, csendes maradt. Pedig a figyelés csendje a leggonoszabb csend; ez szoktatja mindenre az embert. Az emberek épen ezt szerették benne; senki sem olyan kedves nekik, mint akiről biztosak, hogy nem vág a szavukba, felőle vitázhatnak, csatázhatnak. Így is volt. Mindenki azt mondta, ez jó gyerek. A szemébe mondták, hogy jó, hogy kiváló, hogy okos s ezt már úgy magába élte, mint a gyermek, aki még nem beszél, de már annyit hallja a szépet, hogy első ösztönével gyönyörködve kacag a tükörbe. Volt egy mosolya: szelíd, fölényes, biztos, kissé öntelt, s mert sokat mondták, becézték feléje a jót, láthatatlan kis trónt kapott.

De volt egy nagy baj: fiatal volt. Már nem is volt beteg, csak rettentően fiatal és néha kétségbeesetten nézett szét. Szeretett volna táncolni, kánkán mozdulattal az emberek elé perdülni, felrúgni a plafonig, de nem mert, komolyan, egyenesen üldögélt közöttük. A ridikül az ölében volt, kezeit egymásra fektette. Vékony, hosszú nyaka volt, s mintha egyre jobban kinyúlt volna; ezzel dőlt közelebb a dolgokhoz. Ha tükör előtt állt, belerémült az üvegbe, hogy olyan elintézetten öreg lány. Ilyenkor haragosan akaródzott valami: azért is megpróbálkozik; táncolni kezdett, emelgette a lábát, hajlítgatta a karját; nézte a tükörüveget, nagyokat libbentek szőke fürtjei. De gyorsan elfáradt. Egyedül nem ízlett; mindenhez publikum kell, csakhogy a publikum előtt akkor már erős kis páncélja volt és ő maga is fanyaran mondta: nem nekem való léhaság; csak a gondolkodás nemes; csak a csendnek lehet érett gyümölcse. És menekült a nagyobb csendbe. A környezet élete, szavak, kacagások csak terhesítették a belső hangokat, passzívan hagyta, hogy

felgyűljenek és lopva, ideges öngyötrésekkel erjesztgette titkos mámorra . . . — Jó vagyok, úglátszik, csakugyan jó vagyok. Nem tehetek róla — mondogatta, ha végigdől a pamlagon, szemhéját leeresztette, kezét a mellére fonta, az arca megsápadt, — jó vagyok, de miért nem halhatok meg? — Ernyedten hagyta a szomorú ellágyulás öndédeltetését. — Persze, hogy jó vagyok ; ezért van minden, ezért vagyok egyedül ; ez gátol meg a nagyobb dolgokban, ez semmisíti apró akciókká az életet. Csak erre az egyre vezethetek vissza mindent. Mások hét főbüne ellen ez az én egyetlen főbünöm. Ezért vagyok lemondó, ezért engedek át mindent másnak ; néha ugyan kételyeim vannak : nem elkényelmesedé-e, nem tehetetlenség-e ez? Jaj !

Gyötörte magát. Gyűlölte az embereket. Gyűlölte, hogy kivételesen néznek rá, hogy jónak, tökéletesnek tartják. Ezért vesz ő is szigorú bíráló alá mindent ; persze ki is csúszik minden a markából. Mire utána kapna, régen üres levegő. Itt a teste, tudja, hogy szép és szörnyű ez a tudat. A viláért nem beszélne róla, pedig szívesen illetlenkedne szavakkal, de ha egyszer elkezdené, ez olyan bizonyosság lenne, mely megsemmisíthetné szépségének ódon képhitelét. Ó, hazugságok, hazugságok ! Ha el merné kiáltani, hogy ki ő ! Egy hetaira tüze ég benne, a csontjáig ég, gonosan és gyönyörűségesen. Dús haja, ha feltűzi, olyan, mint Boticelli tüdővész lány : édes varázsú ; de, ha sátrat ereszt belőle, buja Éva : az erdőt kívánja, vad ösztönnel keresni egy fekvésnyi tisztást. De csak az ablakig érjen, már fáradt s csak kitékintsen a világba, már jó is egyszerre. Még próbálkozik valamivel ; áldogál a tükör előtt. Kicsit beszélget :

— Fáraóm, itt vagyok ; szép vagyok-e, mondd? — Összetörhetsz ! Morzsolj újjaid közé, mint könnyű papiruszlevelet, melyet nem tetszésed szerint folytak be a tudós betűk. Csak nyúlj hozzám, ó, érj hozzám ! Fáraó, szűz vagyok !

Sírni kezdett. Legörbült a szája, visszamenekült a levetett ruhákba. Összehúzta magát. Ó, a sírás hinár ; meleg, üdítő fürdőbe kötözi a leket ; lemerülünk s nem vesszük észre, hogy a szomorúság édessége mennyi apró élőködő életet sodor hozzánk. A főalkotó ! Nem nagy freskók festője, nem époszok teremtője : finom miniatüröket lehel és önmagukhoz vezető versek hangulatát csengeti. Messzesejtő hangulatok ezek, de csak pillanatokra ; minden megsemmisülhet a hangos felzokogásban.

Felzokogott és ezzel megerősödvé nyújtózkodott ki :

— Jó vagyok és kell, hogy az is maradjak — hangosan beszélt és a tudat gögös vértje már odakeményedett rája.

De, mert tavasz volt, mégis belebonyolódott egy kétes históriába.

* * *

Eső után volt ; szürkült az alkony. Szerette a föld szagát és mélyeket lélekzett. Fiatal, ideges illat volt. Áthajolt az ablak párkányán,

hogy többet kaphasson belőle ; falta, mint egy kis falánk csuka. Tavaszh volt, a fű haragosan zöldelt és rikített, mint a próféta köpenye. Nem szerette a holdat, úntatta a banális maszkaarc, de most, ahogy áttört a levelek között és világos lapdáit elhintette a fűvön, szép volt. Egy árnyékot látott, ijedten kapta el a karját, beljebb húzódott. Csak a tulajdon árnyéka volt. Rögtön sóhajtás neszelt ; úgy tetszett, a csend ezzel még nőtt. Aztán sóhajtott még egyet : szerelem, Uram, szerelem !

Minden messze van tőle, minden a másé. Lemondott mindenről, vagy hogy lemondtak ő róla : elég nekik, hogy ő jó . . . Ilyen egyedül még nem érezte magát soha. Most egyszerre két emberre gondolt ; ezek szeretik egymást : a barátnője, Ágnes és Bertalan Sándor. Ahogy rájuk gondol, belemelegszik ; apróra részletezi őket ; a beszédüket, a nevetésük viharát, cinkoskodó tekintetüket. Különösen a fiút látja erősen. Nem szép, de ez nem is fontos ; most csak a szemét látja, a nézését, aztán a kezét és egyszerre megáll a szájánál. Eszébe jut, hogy a száj az egyetlen, ami képmutatás nélküli, csak ez nem esik az önellenőrizhetőség alá ; hát egészen önkénytelen. Bertalan szája nagy, erős ; úgy árad belőle a mohóság, mint egy kölyökállatból. Egyre a szájára gondol ; melege lesz ; lehúnyja a szemeit. Idézi a száj minden mozdulatát ; a mosolyt, a kacagást, a fintort. Egyszerre nagy felindulásba esik ; találkozni akar velük még ma este. Lelkendező érzések hintálják : elérzékenyült barátság, harag, keserűség, gyűlölet és felolvadni kész szeretet. A tükör előtt áll, feltűnően fiatal, a lámpafény hátulról éri, nincs erős vonása, arca, mint egy finom pasztell. Megnézi magát és Ágnesre gondol : primitív, kacér, műveletlen teremtés : csak egy nő. Nem is szép ; paraszt arc, nagy csípők, nagy mellek, de a két szeme is nagy és ez jól illik neki ; úgy néz velük, mint egy szelíd, forró tehén. Ez kell a férfinak ; ilyen után nyargal ! Pedig buta nő ; minden eredetisége csak az, hogy buta nő . . .

Míg öltözködött, le nem fogyott arcáról a gúny. Kicsit restelte magát, az utcán tétovázott ; aztán elővette táskájából a kulcsot és megkopogtatta az ablakot.

— Ni ! Marianne ! Rögtön nyitunk ! — Szaladás hallatszott és mindketten ott álltak előtte.

— Jól tetted, hogy eljöttél ; szerencse, hogy itthon vagyunk !

— Kicsit ugyan későn van, de egy címet kell tőletek megtudnom. Tegnap elfelejtettem. — Önkénytelen hazudott. Rögtön zavar töltötte el és ezzel magára kényszerítette a szokott mosolygást. Ahogy közöttük ült, félszeggé vált : kezdődő undor gyötörte, utálta önmagát ; öregnek érezte magát, tehetetlen, sovány, vén lánynak, aki lopva húzódik idegen tálakból. Ágnes beszélt, azután ő is, a fiú is ; volt, hogy egyszerre mindhárman beszéltek ; ideges nevetés csengett, bizalmaskodtak, mintha csak most jöttek volna rá mind a hárman, hogy milyen jó barátok. Maguk se tudták, miért vannak együtt ; a végén szorongatták egymás kezét és találkát beszéltek meg másnapra . . .

— Sándor majd haza kísér : Sándor, kísérje el Mariannát.

Ágnes széttárta karjait, magához ölelte a leányt :

— Olyan jó vagy Te, kedves : mindenkivel figyelmes, elnéző ; persze, hogy szeret is mindenki.

Bertalane fogta a kalapját ; megindultak. Úgy tetszett, Ágnes mosolygott ; fölényesen, mintha mulattatná, hogy juttat a morzsák-ból. Utánuk szólt :

— Fogd karon, a lépcsőn sötét van . . . Pá !

Marianne félszeggé vált, elkapta karjait. Egész úton Ágnesről beszélt, gyorsan, lihegve, mintha félne, ha beáll egy pillanatnyi csend, rögtön elárulódik valami. Dícsérte Ágnest, epizódokat mesélt, szavakat ismételt, kissé érzelmesen vigyázva, hogy mindenből csak kedvesség áradjon.

A fiú nehezen jutott szóhoz, akkor is csak ennyit mondott :

— Milyen jó maga ; kedves, hogy ennyire szereti Ágnest.

Marianne elhallgatott. Megérezte, hogy rejtett hazugságra mindig rejtett hazugság a válasz, s hogy kezet fogtak, tudta, hogy nem lepezett el mindent. Lesütött szemmel búcsúzott.

Másnap találkoztak és azután is, szinte minden nap. Ágnes ilyeneket mondott :

— Már nem is tudom, hogy lennénk el nélküled? . . .

Pedig Marianne érezte, hogy felesleges, de csak annál inkább lelkesedtek. És ez nem is volt egészen hamis ; volt benne valami őszinte, hiszen a hazugság is épúgy, mint az igaz barátság, vonzza és izgatja egymást, ha már mindkét részen felismerten hazugsággá vált. Marianne elleste Ágnes grimaszát és ez elég volt. Ágnes is meglátott valamit, de nem árulta el, továbbra is a régiben maradtak. Marianne csak annál lelkesebb volt ; nekik élt, kivette részét minden dolgukból, beszélni se tudott egyébről, csak őket emlegette. Belemelegedett, beleokoskodott a dolgaikba ; analizálta őket. Már maga se tudta : gyűlölet-e ez vagy valami titokzatos rajongás? . . . Ágnes megbetegedett, az ágya mellett üldögélt, lábújjhegyen szaladgált. Nagyon jó volt ; kiszolgálta, de nem felejtkezett el róla, hogy állandó megfigyeléseket tegyen : nem szép a teste, rövid a karja, szélesek a combjai, a melle máris ereszkedik s csak hízzék egy kicsit, birkanyaka lesz. Ostoba férfi ! Az nem vesz észre semmit . . .

A fiút is figyelte. Lám, talán nem is szereti olyan bolondul ezt a lányt ; úgylátszik, rájött, hogy milyen közönséges ; így a betegágyban igazán nem szép ; nincs egyebe, mint a szeme és a szája . . . Ha erre a szájra gondolt, rögtön megokolatlan ingerültség töltötte el. Próbálta utánozni, megállt a tükör előtt, de a szája mereven keskenyedett össze ; hiába mosolygott, hiába nevetett, minden mozdulatában csak egyforma maradt. Egy vonallal minden kifejezését kirajzolhatta volna. Az Ágnes szája is egyszerű, még se tudná lerajzolni ; van benne valami, amit szinte csak sejt és ez nyugtalanná teszi, de úgylátszik, nyugtalanná tesz má-

sokat is. Van valami ebben a nőben, ami önbizalmat ad minden mozdulatának; öntudatlanul gőgös, fölényes. Rettenetes izgalom tölti el, ha erre a fölényre gondol; elemezni kezdi: mi is ez? Tehát: az önmagával betelt, horizontnélküli ember önhittsége! Bezzeg, csak ismerné magát, majd szerényebb lenne... Még izgatottabb lesz; most már gyűlöli. Elismeri ugyan, hogy van benne valami, ósállati, primitív báj, de oly ostoba, hogy nincs létjogosultsága; meg kellene semmisíteni! S már életre kapott elhatározás van benne, de még nem tudja, hol kezdje? Egy biztos: meg kell semmisíteni!...

Már-már önmagát is gyűlöli: — szolgálélek vagyok, aki mindent eltűr és csak mosolyog; nem merek vele elbánni. És szavakat ismétél: rosszul ejtett szavakat. Felnevet: — a buta, az ostoba; — vajjon látja-e mindezt Bertalan? Lám, Bertalan őt is észreveszi már, sokszor rajta felejt a nézését. Úgy érzi magán, mint egy lángot fogott gyujtót. Szeretne rá visszanézni, szeretne olyan gondtalanul felnevetni, mint Ágnes teszi, de ilyenkor kétségbeejtően félszeg lesz és leeresztett szempillákkal egészen mást kérdez, mint amire gondol. Valami ilyet:

— Úgy-e Ágnes, már sokkal jobb színben van? Látszik, gyógyul!

Ágnes nem gyógyul, a láz tartós és egyre hosszabbak lesznek a napok. A láz bitorával fekszik a párnákon. Marianne már-már sokalja, de kitart a megkezdett dologban. Sokszor belelágyl és elfordulva sírva fakad. Érzelmeinket fürkészve rájövünk, hogy semmi sem hat meg úgy, mintha önmagunk előtt is láthatóvá válik jóságunk. Ez csak növelte buzgalmát. Lopva Bertalant figyelte; ott üldögélt a szobában, gyámoltalamul, tehetetlenül, mint egy gyermek. Szegény ember!

Vajjon mi történik, ha mégis meggyógyul a beteg? Most már szeretné, ha sokáig tartana ez az állapot; fél a jövőtől: igen rászokott, hogy esténként hazakisérgeti a fiú.

Ágnes fáradt, álmodóan ereszti le pilláit, nem tudni, mit érez, mit gondol? De egy nap idegeskedni kezd, a szemét felnyitja és ingerült mozdulattal inti le Mariannet:

— Ne mozogj annyit; majd Sándor olvas!

Határozott mozdulattal mutat a könyvre. Egyszerre érezték, hogy a baj megfordult: az apátiának vége, az élet eleven zsarnoka felül került.

Marianne az ablakszögletbe húzódott, ölbeeresztett keze reszketett. Egy pillanatot sem szalasztott el: lám-lám, ha összenéznek, már megint ott van rajtuk a cinkosság! Ezek jól ismerik egymást, nem törődnek senkivel; hiába szaladgált 6 napokig, most félre tették, kihagyták... Felkelt, készülődött; kalapot vett. Egy marasztaló szavuk se volt. Bertalan megmozdult, Ágnes lefogta a kezét:

— Maradjon! Köszönöm a jóságodat, Marianne: drága vagy! De ne fáraszd magadat, ha dolgoz van. Jobban vagyok, a doktor is mondta... Úgy nevetgélt, hogy ez a nevetés vérig sértett. — A bosszúság hazáig kísérte. Úgy érezte, nem bírja a testét kiegyenesíteni, apró

lihegással dőlt a falnak. — Mi vagyok én, mi vagyok? Vénlány! Senkinek se kellek, semmire se kellek!

Májusvégi este volt. Eső esett délután, lágy, illatos volt a levegő, a felhők szétszakadtak, a hold előbujt, az égbolt közelinek látszott, szinte leért a lombokig. Volt valami valóságértlen, szívig fájdtó ebben az estében. Minden élt, gyönyörködött, reszketett. Marianne az ernyőjével kopogott: meg fog gyógyulni, most már egész biztosan meg fog gyógyulni.

* * *

Ha közjük megy, egyszerre csend támad, látszik, hogy terhükre van. De csak megy minden nap. Észreveszi, hogy szöknek előle. Azok ketten igen jóban vannak; furcsa dolgokat lát rajtuk: föltétlenül titok lappang itt. Mozdulatukra figyel, most már alaposan elemezi őket: ez a lány nagyon tudatos, nagyon érti, amit mond, amit tesz: ennek multja van. Csak most döbben rá, hogy ő erről a lányról voltaképpen nem is tudott semmit; egyszerűen barátságot kötött vele. Egy év előtt még azt se tudta: ki gyereke, ki lánya? Egy éve jött ebbe az utcába, hivatalba jár és menyasszony; ennyi minden, amit tud. Pedig ennek multja van: meg kell tudni! Ő jó, ő nem bántja; hallgatni fog, de tudni akar mindent: ki ez, mi ez, ki volt?

Belesápadt, a száját kicsit beharapta, úgy tette meg az első kérdést:

— Ágnes, hol laktál azelőtt?

Ágnes halavány; szeme két nagy hold, olyanok, mintha hófehér mezőre fekete holdak vetnének bűvös világot.

— Én? — kérdi csodálkozva és egyszerre finom szín árnyalja homlokig — a Rózsadombon laktunk. Azaz csak én. Már akkor irodába jártam.

— Melyik utcában?

— Elfelejtettem.

Marianne kiegyenesedik, biztos a dolgában; búcsúzni akar és fölényes:

— Csak mulassatok jól; dolgom van.

Egy nap észre kellett vennie, hogy kellemetlen hallgatás támadt, amint közjük érkezett. Mosolyogva kérdezte:

— Mi a baj, valami történt? Megváltoztatok!...

— Dehogy, kedves! Tebenned van mostanában valami; nyugtalan vagy. Épen erről beszéltünk...

— Dehogy! Tévedtek; a régi vagyok. Nem vagyok nyugtalan; nincs okom rá...

Ujjaival a széktámlán dobolt. A nyakát behúzta és szemhéjait leeresztette.

— Dehogy vagyok nyugtalan; épen rátok gondoltam; mikor esküsztek?

— Ó, még hónapok . . .

— Jesszusom ! Hónapok?

A visszafojtott kacagás mosollyá merevedett az arcán. Akkor hát még van ideje : befejezheti a megkezdett munkát. Rosszat nem akar, nem ront el semmit, csak tisztán akar látni a dolgukban.

Ekkor már jó előre volt az ügyben. Egy elrejtett szó megütötte, felkapta s rögtön gördítette tovább. Megtudta, hol mosat Ágnes, elment, itt megtudta régi lakása címét. Az első lépés sikerült ; ezzel határtalan bizalom fogta el. Dehogy a Rózsadombon lakott : messze, kint a Zuglóban, egy kertes házban ; utca, házsám, minden biztos . . .

Nyári hővel tűzött a nap, a villamosokon megfényesedett arccal idegeskedtek az emberek. Marianne görcsösen fogta a napernyőjét, kihajolt az ablakon. Hosszú út volt, belesápadt ; mire leszállt, mintha megnyúlt volna. Szinte egész testében megsoványodott. Megállt a sarkon. Csak pár pillanat volt így ; kiegyenesedett s már lelkendezve indult tovább. Micsoda szerencse ! Fűszerüzlet van a házban. A fűszeres az ajtóban állt, csipőre rakta a kezét ; barátságosan kémlelte az utcát. Marianne belépett. Valamit vásárolt ; nézte, amint csomagolták, aztán megkérdezte :

— Talán útba tudnak igazítani ; ugyebár ebben a házban lakott ezelőtt öt évvel Tóth Ágnes kisasszony?

A kis üzletben megálltak a kezek ; minden csak őt nézték. Marianne izgatottan játszott a csomaggal ; látta, hogy az emberek összemosolyogtak ; ebben volt valami gyanús. A fűszeres is hunyorított :

— Tetszik ismerni Ágnes kisasszonyt?

— Hogyne . . .

— Szép lány ; mi lett belőle?

A fűszeres csak egyik szemével nézett ; cuppantott és rándított a szemöldökén. A segítők összenevettek.

A kereskedő egyszerre szigorú lett.

— Kérem, mi azért semmit se mondhatunk róla ; csak kiszolgáltuk . . .

Ahogy a lány kifelé tartott, halkan mondta :

— Tessék itt a házban Vileszéknél érdeklődni : náluk lakott.

Marianne szobát akart bérelni :

— Hallottam : önöknél van albérleti szoba?

— Tessék bejönni a szobába !

Pár órát ültek egymással szemben ; egy öreg lány, egy puha húsú fiatal asszony és ő. Sokat beszéltek a szobáról : milyen, mi járul hozzá, mi mindenhez van közel és mi a bére? Marianne fáradt volt ; hagyta a fecsegést. Elárulta már, hogy nem neki kell a szoba, hanem egy ismerősének, de azért tovább tárgyaltak. Ekkor már a sok szóban a panaszokkal, a bizalmaskodásokkal barátság kezdődött. Titkok pattantak ki. Marianne megszokta, hogy közöttük van ; nyújtózkodott a fotelben ; jól, álmosítóan hűvös volt a szoba.

— Ide igazán hozok lakót : kellemes hely . . .

Az öreg lány titokzatos mosolygással eltűnt ; egy tálcán kávé-t hozott.

— Tessék csak, kérem, tessék : mi így szoktuk . . .

Persze, hogy megtudott mindent ; hosszú nyakát meg-megrázta az elcsodálkozásban. Erősen jött az idegen lakás szaga ; nagyokat lélekzett ; később úgy érezte, hogy egészen megtelítette és magához fogta ez az illat. Mohón, lelkesedve beszéltek Ágnesről persze, hogy itt lakott : tanulsága lehet az egész utca ; ismerte mindenki. Kezdetben csak egy barátja volt, aztán több, később sok. Ezért mondtak fel ; annyira vitte, hogy nem lehetett elnézni. Azóta jobban megnézik a bérlőt. Csinos lány volt, de céda, már a korával is hazudott: nem huszonöt, hanem huszonnyolc. Kezdetben jó volt neki a muszlinharisnya, később már a selyemből is a java kellett. Hát még a ruha, a kalap ! Mikor innét elköltözött, már bundában járt. Értette . . .

Állandóan a vénlány beszélt. Csunya volt, sovány, az orrát, mintha meghintették volna kukoricadarával. Ha közel hajolt, érezni lehetett, hogy nem elég tiszta. A puhahúsú asszonykán látszott a sűrű főzelékkoszt ; bőrének tompa fénye volt, sápadt és fáradt. Csak ritkán szólt, mintha örökösen félne. A vénlány rákiáltott s ebben a kiáltásban szinte kijebb ugrottak apró, türkizszemei.

— Beszélj már te is ; a te uradat is akarta ! Persze csak az elején, később már rá se nézett.

Az asszonyka gyámoltalanul kérdezte :

— Azt tetszett mondani, férjhez megy?

— Egy ügyvédhez.

— Mindig az ilyenek van szerencséje.

Az asszonyka fakóbb lett, akart valamit mondani, de tehetetlenül csak az asztal lábát rugdalta. Aztán megismételte :

— Mindig az ilyenek van szerencséje . . . Tessék ide a boltba menni : a fűszeres is elmondhatja, hogy micsoda nő. Annak is ajánlgatta magát ; de ott megjárta ; tetszik tudni, az tisztességes ember : nős.

Marianne felállt ; esteledett, menni akart. A vénlány még a füléhez hajolt :

— Szállodázott . . . az ! . . .

Már mindent megtudott. Valahogy elrestelte magát. Kint az utcán undorodott. Micsoda közönséges emberekkel szűrte össze a dolgot ; itta a kávéjukat. Minél inkább távolodott, csak annál erősebben érezte magán a szagukat. A nyomorúságot, a vénséget, a terméketlenséget. Ágnes pompás, buja fiatalságban magasztosodott eléje : neki volt igaza, jól tette ! Mi haszna megáporodni, apró pletykákba csúnyulni, mint ezek itt. Micsoda rossz szaguk volt és milyen szörnyű, hogy a rossz szag a legmakacsabb, mindenüvé kísér és nem engedi felejteni a dolgokat . . .

Most már belekerült egy regénynek teljes közepébe, ismerte a multat, tapogatta a jelent és tervekben nyugtalankodta a jövőt. Nem

tudott aludni, nagyokat csapott a párnákon ; cserélgette őket. Forró, nyári éjtszaka volt. Minden gonoszság felkísértett és hol csitította, hol szította. Ilyeneket mondott magának : az ember legyen jó ; nemesnek kell lenni ; elég, hogy tudok mindent és azt is tudom, hogy a fölény, ami ebben a nőben van : szemtelenség. Ez elég, nem fogok neki ártani . . . Ellágyult és megbocsátott. Aztán megint illetlenkedni kezdett a szavakkal : céda, rongy, képmutató ! Ha a fiú mindent tudna, otthagyná. Ez biztos . . . Állig húzta a takarót, elszégyelte magát. Rögtön öndédelgetőleg mondta : tőlem nem tudja meg soha, én hallgatok. Talán majd mástól. Legfeljebb célzást tesz magának Ágnesnek ; ha akarja elérni, ha akarja, nem ; de ha elérni, nem lesz többet fölényes, valamitől mindig félni fog. És Bertalan? Ezután vele sem lesz félnék ; fölényben van ; tudja, hogy rászedték, becsapták ; olyan ember, akit sokan kinevetnek.

— Ha-ha-ha . . . — szinte harapdálta a párnát.

Délután a kerti rondellában ültek. Amint észrevette őket, egy pillanatra tétovázott ; nem lesz kiméretlen, de egy-két célzást tesz, legalább is a korára : okvetlenül ! Várjatok ! Vagy lehet, egy szót se szól, csak a fölényével éreztet valamit.

Aztán így történt : Azok ketten idegesen összereztek. Ágnes hangja nyugalmat, melegséget erőltetett.

— Marianne ! Rólad beszélgettünk !

Máskor elég volt ennyi, hogy félszeggé váljon ; most egyenesen lépett közéjük. Nem nézett a szemükbe, nyugodtan nyujtott kezét :

— Hogy vagytok ?

— Jól. Már féltünk, hogy nem is jösz. Úgy-e, Sándor ?

A fiú szájához kapta a tenyerét, ásított. Furcsa hunyorítással mondta :

— Igen.

Volt ebben valami feldühösítően kegyetlen. Fel akart ugrani, hogy otthagyja őket, de nem talált módot. Forgatta a ridikült, már elvesztette a biztonságát. Láta, amint összemosolyognak, csak alig láthatóan, de cinkosan. Nyakán feszültek az erek és kék szemében megkődösödött a sértett ridegség. Hirtelen behúzta a nyakát :

— A Zuglóban jártam, hímzőasszonyt kerestem . . . Ha az ember túljut a kegyetlenség első lépcsőjén, szinte már akarat nélkül jut a többihez. Most már beleszínese, érdes sietéssel beszélt :

— Meg is találtam. Olcsó, de azért megbántam, hogy arra a vidékre mentem : tipikus kis város : az emberek pletykáznak. Rögtön megtudni minden dolgukat. De határozottan olcsó ! Egy kis fűszerüzletben húsz fillérrel olcsóbban vettem a vaját, mint itthon. Igaz, hogy vagy félórát hallgathattam aztán a fűszeres lotyogásait. A keze reszkedett, csak lopva nézett rájuk. Ágnes leeresztette nagy pilláit ; a körmeit nézte. Marianne bosszúsán dobolt egyik ujjával :

— Nem ismeritek a Zuglót ?

Ágnes felnézett; senkit sem fogott meg ez a tekintet; a messzibe nézett:

— Dehogynem!

— No, akkor talán emlékszel Nagy fűszeresre a sarkon?

— Rémlik.

— Hát ő kalauzolt. Szószátyár ember, tipikus vidéki...

Nem bántották egymást, mégis valami ideges ingerültség érződött...

Ágnes nyugodtan beszélt, de látszott, hogy sohasem azt mondja, amire gondol. Marianne szokott sablonjain érzett, hogy a gondolatai szabadok, de korlátozza őket, mielőtt szavakká tenné azokat. Ilyesmit mondott:

— Ma megint láttam, mennyire különböző horizontú emberek vannak és a kifejlődésben mennyire korlátoz a környezet, a vidék. Egy szabad lélek ki nem bírna olyan helyet! Én legalább nem!

— Fiam, ebben tévedsz — mondta Ágnes. — Ott is vannak jó emberek és itt is vannak rosszak. Különböztetünk másról...

Rövidet ásított, belenyúlott az arca; aztán rögtön mosolygásba kezdve, fordult a fiúhoz:

— Van egy titkunk Sándorral, ezt még nem áruljuk el; talán holnap. Eljössz, Marianne?

Marianne önfeledten játszott egy zöld levéllel. Gondolatok szennyezték, melyeket sehogy sem lehetett szavakká képezni. Egy-egy terv lobbant fel benne: talán magához hívja a fiút, aztán feltárja előtte a valót. Mégse! Nem áll kereken szembe a dolgokkal; talán elmondja valakinek, hogy az mondja tovább. Ölték a tervek. Végén mégis minden összezsugorodott abban, hogy ő jó, tőle megszokták ezt az emberek. Tehát, ha kell, holtáig hordja a titkát. Elég, hogy itt a fölényes tudat, hogy tönkre tehet két embert. Azok nevetgéltek, jó kedvük volt. Rájuk nézett, nézése egy helyben állt, aztán közelebb nyujtotta nyakát:

— Visszatérek az előbbi beszélgetésünkre. Azért nincs igazad, Ágnes! Abban igazad volt, hogy mindenütt vannak jó emberek és akadnak rosszak; mégis olyan helyen, mint Zugló, alacsonyabb a gondolkodás. Azt hiszem, a legártatlanabb embert is kikezdi. Hát még mi mindent beszélnek olyanról, aki közöttük élt!

Ágnes összehúzta a homlokát, úgy látszott, szeretne valami elhallgattatót odavágni. Nem sikerült. Elvesztett nyugalommal, csatázva tört ki:

— Nekem mindegy, milyenek az emberek! Nagyon jól tudom, hogy vannak rossznak tartottak, akik szabadon élnek a maguk világát, de ebben ki is élnek magukat és nem törődnek a más dolgával. Szerintem ez: becsület. Aztán vannak úgynevezett finom lelkek. Ezek nem ismerik a bűnt, azért kutatják fel a másét; ezzel aztán jól bemázolják magukat. Utálatosak!

Kihívóan nézett fel. Megismételte, kereken szembe nézve: Utá-

latosak! Marianne nem mozdult, a soványak apró liheségével emelkedett rajta a könnyű blúz. Halkan szólt:

— Hogy értetted?

— Ahogy mondtam. Könnyű megérteni: Utálatosak!

Az indulatba belefáradt, reszketett, azt lehetett hinni, sírva fakad... Egyszerre csendes lett, mintha elaludt volna. A fiú cirógatta, egészen magához ölelte. Halkan beszélt:

— Magam is sokszor gondolkodtam a jón és a rosszon. A legrelatívabb valami... Minden attól függ, milyen világnézetre építettük fel a tételt? Nem szabad megfeledkezni, hogy ahány ember van, annyi a lehetőség. Ez a legérdekesebb.

Ágnes Bertalan kezéért nyúlt; sokáig tartotta az ajkán. Marianne távozni készült. Felálltában elmosolyodott:

— Ágnesen csodálkozom: tudatosságában és kijelentéseiben meghazudtolja a korát.

Tétovázva állt előttük; látszott, valamit még harapdál a fogai között. Csak annyit szeretett volna kérdezni: — ismeritek Zuglóban a Vilesz lányokat?... Belevörösödött, mintha talpig dobogna a szíve. Gyorsan kezét nyujtott.

— Isten Veletek!

Ágnes megrándult, puha tenyerét tapadva simította végig a lány vállain:

— Maradj egy kicsit! Még akarok valamit mondani... A fiúra nézett. Bántó, cinkoskodó tekintet volt. Szemében erős fény csapott fel, mint egy veszedelmet hozó szikra. Felnevetett:

— Ha már ezt a témát boncolgatjuk, meg kell jegyeznem, hogy sokszor nem is vagyunk rosszak, de olyan mulatságosak a dolgok, hogy annak kívánunk látszani. Nagyszerű az, ha más pukkad! Ez a legjobb hecc a világon! Érdemes érte olykor kirúgni a hámból. Minden megrovandó bűnöm csak azért történt, mert tudtam, hogy lesik... Ez olyan, mint színésznek a taps: izgatja a tehetségét. Haha!

Lángolt a szikra. Úgy látszott, felgyújtotta homlokától talpig. No és, ha már a jóról és rosszról beszélünk, arról se feledkezzünk el, hogy áll a helyzet, ha valaki ezt mondja: én szabad lélek vagyok, szabadon választok mindent, amit majd elutasít a természetem, az lesz számomra bűn. Emlékszik-e, Sándor? Maga beszélt, hogy egyszer diák korában lopott. Egy fotografáló gépet lopott, de rögtön kétségbeesett, hogy mi lesz és mit tegyen vele? Addig nem volt nyugta, míg vissza nem adta. Sőt még ráfizetett; agyonajándékozta a pajtását. Akkor rögtön érezte, hogy nem tud lopni. Úgy-e, többet nem lopott az életben? Gyerek volt! Én is voltam gyerek; sokszor rossz gyerek. Legalább elmondhatjuk, hogy voltunk és hogy fiatalok is voltunk. Ezért maradtunk máig fiatalok. Pedig nem is vagyok ám olyan fiatal: huszonkilencéves vagyok!

Aprózó, görcsös nevetés rángatta. Mikor elhallgatott, a feje le-

hanyatlott; úgy tetszett, sírva fakad. Most már halkan, elrekedve beszélt:

— Híres erénycsöszök! Nem tudjuk, hogy az ember csak bűn után érezheti, hogy nem bír bűnös lenni. Mit tudnak ezek?

Marianne jeges mosolygással állt előttük:

— Ugyan, Ágneském, ne idegeskedj, megértünk. Igazad van. Különbösen nem akartam ilyen hosszú vitát. Valami titokról beszéltek előbb; nos?

Nem kapott választ. A kapuig kísérték. Ott a fiú befelé nevetve, vállveregető kedélyességgel mondta:

— Most nem áruljuk el! Jöjjön el holnap! Akkor maga lesz az első!

Marianne megindult. Mintha lepattant volna egy kapocs, egy óriás kapocs, mely eddig az élethez és a dolgokhoz kapcsolta. Tévetegezen imbolygott az utcán. Tehát ezek megesküsznek holnap. Rászedték, becsapták. A gondolat, mint makacsan visszacsapódó szemét — hiába kívánt szabadulni tőle — csak visszatért folyton. Mit tegyen? Olyan volt az éjtszaka, mintha a világot sötétkékbe mártották volna.

Holdtalan sötét volt. Az égbolt, mint komor baldachin, a föld színéig ért. Marianne tudta, hogy ez szép, hogy ez gyönyörű; tudta, de rossz fanyarsággal nem érzett semmit. Fáradt volt.

Igy álldogált az ablaknál. Bűnre gondolt, amiről beszéltek, ami égett benne, aminek kísérleteit már fulladva győtrődte. Kiéletlenség, tűz, szörnyű élethalmazódás ömlött az agyáig, lázrózsákkal állt a tükör elé, hangosan ujjongott:

— Hát jöjjön! Jöjjön!

Azután az asztal elé ült, tenyerébe hajtotta a fejét. Maga se tudta, hogyan jött a gondolat: levélbe kezdett:

Tisztelt barátom . . .

Mintha régóta úzná, kitűnően ment az írás. Gondolatok, szavak, ötletek, visszacsípések pattantak elő. Soha ilyen teljesen még nem olvadt bele a dolgába. Kéjes mámorral nyúlott a levél. Most érezte: ősidőktől szunnyadhatott benne a tehetség gyökere. Nyugodt rutinnal fejtezte be: *figyelmezteti névtelen barátja . . .*

Pillanatra levegőbe engedte a papírt, mint gyermek a sárkányt. Izgatottan kapta el; leragasztotta a borítékot.

Még akkor, abban az órában elment, hogy levélszekrénybe dobja. Ott állt az utcasarkon. Nem tudott mozdulni, nem bírta kezét a szekrényig nyújtani. Kedvetlen volt, mint egy bölcs béna.

Valamit tudott és ezt most így fogalmazta magának: a gonosz hatása nagyobb, mert erőszakosabb bennünk, mint a jószág. A megsemmisítő szégyent hagyta magában fellangyosodni: — Tehát elkövettem a bűnt s már nem kell a bűn, már gyűlölöm.

Hisztériásan kapta két kézbe a levelet, apró darabokra tépte. Össze is rugdalta, aztán elszaladt s csak messziről nézett vissza.

Fa alatt állt, átfogta karjával a törzsét, mint sebesült madár kapaszkodott bele. Ilyen jónak, nemesnek nem érezte magát még soha : ó, ha repülhetne ! Ha repülhetne ! Zokogni kezdett : Istenem, még nem vagyok öreg, csak valami elromlott bennem . . . Uram, igazság ez? Nem éltem !

Azt hitte, megfullad ; szűk volt az utca és szoros, mint a börtöm. Akkor egyszerre felkacagott benne valami. Egyre jobban kacagott ; szerette volna végig kiabálni az utcát : — lássátok, emberek, nem tudok rossz lenni ; nem tudok, mert igenis jó vagyok !

Holnap szerencsét kívánok nekik !

Bohuniczky Szeji.

ESTI SZINKÉP.

*Szétszórta az angyali égen
aranyrózsáit a bukó nap, —
s Te is, Lelkem, valaha, régen
haló szépséged szerleszörtad.*

*Most tünődő álmaidra
lép a köllő, aki látott.
Rálép a szivárványhídra
s tárulva látja a világot.*

*Minden olyan, mint Te voltál.
Mindennek Te vagy a mása.
Te vagy a kép és te vagy az Oltár
A Kezdet s a Vég zokogása.*

*Szétszórt szépségedből jont a
koszorúit alkony és hajnal.
Új arc az arcod naponta
és egy a csönddel és viharral.*

*Uralkodsz a vérben, a húsban,
akárhova nézek a tájon,
mely édesen, fantasztikusan
félíg valóság, félíg álom.*

Marconnay Tiber.